

Olycksutredning gällande [REDACTED] i Ätvidabergs kommun

Händelseadress: [REDACTED]

Datum för händelsen: 2017-02-21

Eget larmnummer: 2017/00715

Anledning till olycksundersökningen

Vid en brand 2017-02-21 i en lägenhet i centrala Åtvidaberg befann sig en person i lägenheten, personen avled efteråt på sjukhuset. Räddningstjänsten Östra Götaland utreder olyckan för att undersöka ifall det går att ta lärdom av händelsen samt vidta åtgärder för att liknande olyckor ska kunna undvikas i framtiden.

Olycksundersökningen baseras på de uppgifter som finns från räddningspersonal samt polisens platsundersökning.

Platsbeskrivning

Byggnaden i fråga är belägen på fastigheten [REDACTED] i Åtvidaberg. Byggnaden är uppförd i 4 våningsplan ovan mark samt med källare i suterräng. Den branddrabbade lägenheten är belägen på våning 1 i byggnaden, en halvtrappa upp från entrén. Lägenheten i fråga består av en entréhall, kök, sovrum och vardagsrum.

I vardagsrummet fanns en rad olika möbler, däribland en fåtölj med en mindre kista intill. På kistan låg en mängd tändstickor, cigarettpaket och askfat. Lägenheten ska enligt uppgift ha varit utrustad med brandvarnare vid branden, det är dock inte fastställt exakt var denna var placerad men troligtvis i själva hallen.

Olycksförlopp innan räddningstjänstens ankomst

Tidigare på morgonen, runt 9-10 tiden så var personal från hemtjänsten i lägenheten och kollade till personen. Runt 13 tiden fick larmcentralen ett larm från boendet och personens trygghetslarm. Larmcentralen försökte kontakta personen via armbandet men fick ingen respons, de har dock enligt uppgift hört ett tjutande i bakgrunden. Detta ska enligt uppgift ha varit brandvarnaren. Larmcentralen ringde därför hemtjänsten och två personal begav sig därför mot lägenheten och var framme några minuter efter larmet. Vid ankomst så såg personalen att det kommer rök från lägenhetsdörren och en av personalen ringde då 112. Samtidigt såg de en ambulans som åkte förbi utanför och de lyckades stanna denna. Hemtjänsten hade tillträde till lägenheten och provade öppna dörren, när dörren öppnades så välde en hel del tjock svart rök ut. På grund av röken bedömde personalen att de inte kunde gå in men de försökte ropa på den boende och fick respons. Personalen försökte instruera den boende genom att ropa men fick inte återkoppling. Personalen väntade sedan på räddningstjänsten som kom efter en stund.

Enligt loggen så får SOS in ett samtal om att det brinner i en lägenhet på våning 1 klockan 13:21:12. Enligt första information så ser inringaren lågor i lägenheten men det är oklart om någon är kvar i lägenheten. Kompletterande information kommer in från hemtjänstpersonal som tror det är en äldre person kvar i lägenheten.

Räddningstjänstens deltidsstation i Åtvidaberg larmas 13:21:57. En ambulans kommer till platsen cirka 13:30 och enligt denne så är det full rökutveckling i lägenheten och en person ska enligt information finnas kvar i lägenheten.

Det finns ingen information om att någon har vidtagit några åtgärder innan räddningstjänsten kom på plats. Ambulansen som redan var på plats när räddningstjänsten anlände till platsen kunde enligt information inte göra några åtgärder då det var för varmt och rökigt i lägenheten.

Olycksförlopp efter räddningstjänstens ankomst

Räddningstjänstens första enheter, 7510, 7530 och 7540 från deltiden i Åtvidaberg, kom till platsen cirka 13:31. Räddningsledaren får information om att det finns en person kvar i lägenheten och beordrar att rädda denne via att gå in i lägenheten via rökdykning. När räddningspersonal går in i lägenheten är det kraftig rökutveckling och varmt. Rökdykarna sökte av lägenheten och påträffade en person i vardagsrummet, i en fåtölj. Personen fördes ut ur lägenheten till ambulanspersonalen och branden släcktes av rökdykarna. Samtidigt sätter de in fläkt mot trapphuset och öppnar rökluckor i trapphuset.

Direkta olycksorsaker

Då det brandskadade bohaget lämpades ut på gatan utanför och därefter bortforslades tämligen omgående så kunde utredaren inte undersöka brandresterna. Olycksorsaker baseras därför på de uppgifter som brandutredaren kunnat hämta in i övrigt.

Enligt den dokumentation som finns från platsen så fanns spår av rök och sot en bit ner på väggarna i lägenheten, ungefär halva rumshöjden. Branden var dock koncentrerad till vardagsrummet och en fåtölj. Under fåtöljen fanns tydliga brandskador i golvet. Brandmönster pekar på att detta är primära brandområdet. I närheten kring det primära brandområdet fanns det enligt uppgift en del sekundära brandskador, exempelvis plastföremål som smält och skador från rök och sot. Närmast fåtöljen fanns en bänk/kista med flertalet cigarettpaket, tändsticksaskar och askfat med cigarettfimpar. Personen i fråga hade omfattande brännskador över kroppen. Enligt uppgift så rökte personen i fråga mycket och detta skedde oftast i den brandskadade fåtöljen. Undertecknades teori är att branden startat i kläder och/eller fåtöljen med en cigarett eller tändsticka som tändkälla. Även om detta troligtvis var en ouppslutlig handling så går det inte att utesluta att det skedde med avsikt. Några andra möjliga brandorsaker/tändkällor har inte identifierats i det primära brandområdet.

Bakomliggande olycksorsaker

Personen i fråga hade enligt uppgift funktionsnedsättningar [REDACTED]. Utredarens teori är att branden berodde på en tappad cigarett/tändsticka och att personen på grund av funktionsnedsättning inte hade förmåga att själv hantera situationen.

Några specifika åtgärder för att hantera brandrisken ska inte ha vidtagits av hemtjänsten. Efter händelsen har en rad åtgärder vidtagits av hemtjänsten för att bättre kunna hantera en liknande situation:

- All personal ska vart tredje år gå en brandskyddsutbildning med både teoretiska och praktiska moment, bland annat släckövningar.
- Hemtjänsten har tecknat avtal med en ny larmleverantör som ska hantera trygghetslarmen. Till detta larmsystem går det att komplettera med rökdetektorer kopplade till larmet. Om larmet går ska även ett larm gå direkt till SOS Alarm. Hemtjänsten har tagit fram en riskbedömning med ett antal kriterier, exempelvis om en person är rökare, ensamboende, har en

funktionsnedsättning etcetera. Om ett eller flera kriterier uppfylls så ska bostaden förses med larm.

- Rökförkläden har köpts in och ska erbjudas till personer som röker.

När trygghetslarmet aktiverades larmade larmcentralen endast hemtjänst enligt information. Larmcentralen ska enligt information inte ha fått kontakt med personen men hört en brandvarnare i bakgrunden. Varför larmcentralen inte direkt larmade SOS Alarm via 112 när trygghetslarmet aktiverades har utredaren inte fått någon information om. Larmcentralen ska enligt uppgift dock ha skickat ett tyst larm till hemtjänsten vilket ska vara den högsta nivån på larm. Vid tillfället för branden så skötte enligt uppgift Tunstall i Örebro larmcentralen, nya avtalet är med Doro i Malmö.

Slutsatser

Orsaken till branden tros vara en tappad cigarett eller tändsticka som startat i kläder och/eller fåtölj, därefter involverat båda delarna. Den omkomne har enligt uppgift försökt kalla på hjälp via trygghetslarmet men larmcentralen fick aldrig kontakt med den drabbade men ska ha hört ett tjut i bakgrunden som troligtvis var brandvarnaren i lägenheten. Personal som skickades till platsen anlände bara några minuter efteråt men redan då var det för dålig miljö i lägenheten för att kunna göra en insats. När räddningstjänsten kom på platsen kunde de relativt snabbt lokalisera personen och ta ut denna till ambulansen som redan fanns på platsen och kunde transporteras till sjukhus. Branden i lägenheten var inte särskilt omfattande utan koncentrerad till en fåtölj och kunde relativt enkelt släckas. Händelsen påvisar återigen vikten av ett individanpassat brandskydd för äldre personer och/eller personer med fysisk eller psykisk oförmåga att hantera en brandsituation.

Erfarenheter och förslag på åtgärder

Det finns en del erfarenheter och förslag på åtgärder utifrån olyckan den 21 februari 2017. Nedanför beskrivs erfarenheterna och förslag på åtgärder.

Detta fall pekar liksom studier på att självslocknande cigaretter inte verkar ge något garanterat skydd. Sedan november 2011 så finns det krav på att cigaretter som saluförs inom EU ska vara självslocknande, detta för att reducera antalet bränder orsakade av cigaretter. Rökning är den vanligaste kända orsaken till dödsbränder i Sverige¹. Enligt en studie så har införandet av självslocknande cigaretter inte gett några synliga effekter i statistiken². Försök har där gjorts vilket visar att många av cigaretterna glöder hela sin fulla längd ut trots att de ska vara självslocknande, i dessa försök i 68 % av fallen. Detta tyder på att självslocknande cigaretter inte fungerar som avsett, detta styrks även av denna händelse.

---

¹ Din Säkerhet. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap 2015. *Rökning och brand*.

<https://www.dinsakerhet.se/sakrare-hemma/brand-och-eld/rokning-dodar/> (Hämtad 2017-03-06)

² Larsson, Ida och Bergstrand, Anna. Studie: *Självslocknande cigaretter - teori och verklighet*. Borås: SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut. 2015.

<http://publikationer.extweb.sp.se/user/default.aspx?RapportId=23544&Omradeld=4#23544> (Hämtad 2017-03-06)

Personen i fråga har enligt uppgift haft funktionsnedsättning som troligtvis har påverkat möjligheterna för denne att själv hantera branden och sätta sig i säkerhet. Äldre personer samt personer med någon form av psykisk eller fysisk funktionsnedsättning är utsatta grupper i samhället när det gäller dödsbränder trots att lag om skydd mot olyckor beskriver ett likvärdigt och tillfredsställande skydd mot olyckor. Trenden är också att fler personer ska kunna bo kvar i sin bostad så länge som möjligt. För att dessa grupper ska ha ett likvärdigt skydd vid brand är det viktigt att personerna får ett individanpassat brandskydd där hänsyn tas till rådande förhållanden. I detta fall var personen även rökare och rökning orsakar nästan en tredjedel av dödsbränderna³. För att åstadkomma detta behövs brandskyddsåtgärder som i bästa fall förhindrar branden eller åtminstone skapar mer gynnsamma förhållanden att begränsa skadorna till följd av en brand.

Vissa risker är enklare att minimera, exempelvis glömd spis med en effektiv spisvakt. Andra risker kan vara betydligt svårare, exempelvis rökning. Det finns bland annat rökförkläden men det kan vara svårt att få personer att använda dessa. Det kan också gå att anpassa val av exempelvis kläder så att skadorna av en eventuell klädbrand minskar. Det kan dock vara svårt att få till ett heltäckande skydd för alla textilier i en bostad. Det finns inte heller nödvändigtvis alltid någon som kan ha tillsyn över personen vid rökning och hjälpa till med detta. Förutom förebyggande åtgärder vid rökning bedöms det därför också viktigt med skadebegränsande åtgärder. Enligt uppgift så har personen haft tillgång till trygghetslarm och vid tillfället larmat larmcentralen. Personalen som kom till platsen efter några minuter har dock inte kunnat genomföra någon första insats. I den aktuella lägenheten fanns en vanlig brandvarnare utan någon form av vidarekoppling. Enligt information ska larmcentralen ha hört något tjutande i bakgrunden via trygghetslarmet och detta ska ha varit lägenhetens brandvarnare. Även om det enligt uppgift framkommit att den ska ha fungerat vid tillfället så har personen i fråga inte utrymt, detta troligtvis på grund av att denne inte hade förmåga att hantera situationen själv. Varför larmcentralen inte larmade SOS Alarm via 112 när de inte fick kontakt med personen men hörde brandlarmet i bakgrunden vet inte utredaren. Personalen som skickades till platsen upptäckte att det brann men kunde inte göra en första insats mot lägenheten. Brandvarnaren bedöms i detta fall inte hjälpt den drabbade personen. Det visar också på vikten av att brandvarnaren kopplas till trygghetslarmet för att det tydligt ska framgå till larmcentralen vad som har hänt.

En person med hemtjänst har troligtvis även ett hjälpbehov vid händelse av brand och bör därför alltid erbjudas ett individanpassat brandskydd. Ett individanpassat brandskydd behöver enligt resonemanget ovan bestå av flera beståndsdelar. En kombination av skadeförebyggande, skadebegränsande och skadebrytande åtgärder bedöms nödvändigt:

1. Skadeförebyggande åtgärder i form av kläder och textilier med goda brandegenskaper som är svåra att antända med hjälp av en cigarett, tändsticka, tändare eller liknande.

---

³ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. 2013.
<https://www.msb.se/RibData/Filer/pdf/26580.pdf> (Hämtad 2017-03-07)

2. Skadebegränsande åtgärder i form av kläder och textilier med goda brandegenskaper som vid antändning orsakar så liten skada som möjligt för bäraren. Åtgärd även i form av mobil sprinkler i lägenheten hade kunnat begränsa branden i kläderna och möbelen och därmed förlänga tiden till kritiska förhållanden och därmed förlänga tiden för att kunna göra en insats.
3. Skadebrytande åtgärder genom tidig insats. Ett brandlarm kopplat till hemtjänst/annan personal som möjliggör ett tidigt larm samt första insats och därmed ökar förutsättningarna att kunna rädda personen innan det är för sent. I detta fall larmade personen larmcentralen via trygghetslarmet men hade även exempelvis ett brandlarm larmat via trygghetslarmet bör personalen på larmcentralen fortare förstå vad som händer och därmed kunna larma även räddningstjänsten i ett tidigt skede. Hemtjänstpersonal bör också utbildas i hur de hanterar situationer med brand vid hembesök och även ha utrustning för att kunna göra en första insats.

Kombinationen av dessa åtgärder hade troligtvis avsevärt ökat chanserna för att personen skulle ha överlevt branden. Detta fall visar på att ett trygghetslarm inte är likvärdigt med trygghet för en nyttjare vid brand.

Räddningstjänsten Östra Götaland

Johannes Nordberg
Brandingenjör